

Historiejakten

UPPTÄCK SVARTÅDALENS HISTORISKA SMULTRONSTÄLLEN

1. Svartådalens Besökscenter, Västerfärnebo

Bakom kyrkan i Västerfärnebo finns Svartådalens Natur- och Kulturcenter som invigdes 2018, ca 10 kilometer från Hälleskogsbrännans naturreservat.

I centret återspeglar utställningarna delar av områdets rika kultur- och naturmiljöer, berättar historier om lokala väsen och visar en skalenlig kopia av Landforsens multimerhytta. Här finns också en forskarsal där man kan lära sig mer om traktens historia.

Svartådalen består av Västerfärnebo och Fläckebo socknar och här finns mycket att upptäcka. Själva Svartån sträcker sig genom ett mycket större område än så, med start i Norbergs kommun rinner Svartån via Västerfärnebo och ända ner till Västerås där ån mynnar ut i Mälaren.

Besökscentret har även turistinformation.

2. Västerfärnebo kyrka

I hjärtat av Västerfärnebo finns en kyrka av medeltida ursprung. På 1760-talet började restaureringen av den äldre kyrkan och formen vi ser idag, en korskyrka med centraltorn, tillkom.

Kyrkans vackra interiör har många kulturhistoriskt värdefulla inslag. Här finns bland annat ett medeltida altarskåp tillverkat i Antwerpen, vackra gjutjärnsfönster från 1880, glasmålningarna i kor och sakristia från 1934 samt tre medeltida valv kvar från den tidigare kyrkan att beskåda.

Både kyrkan i Västerfärnebo och den andra kyrkan i församlingen, kyrkan i Fläckebo, är öppna för ljusständning, stillhet och turistbesök varje dag, året runt från morgon till eftermiddag.

3. Gammalgården i Västerfärnebo

Belägen invid Svartån bjuder Gammalgården både på en vacker miljö och har samlingar från trakterna kring Västerfärnebo. Föremål från områdets långa och intressanta historia med fynd ända från stenåldern förvaras här och ett textilmuseum är under uppbyggnad.

Redan år 1919 flyttades den första byggnaden hit. Genom åren har samlingen växt och här finns nu många byggnadshistoriska pärlor. Bland annat så finns en så kallad Kölna, en byggnad som användes både som bastu och för att göra malt till ölen, en soldatstuga och en parstuga från 1700-talet.

Hembygdsföreningen i Västerfärnebo har en lång historia, den grundades redan år 1915. Föreningen förvaltar Gammalgården med sina byggnader och de lokalhistoriska samlingarna som finns här.

4. Odendisastenen

Vid Fläckebo gammalgård finns en runsten som kallas för Odendisastenen. Runstenar är inte en gravsten som man kan tro, utan den närmaste förklaringen med dagens språk är minnessten.

Runstenen vid Fläckebo hembygdsgård är speciell på flera sätt, här finns ingen kristen symbolik, som ofta kan ses på runstenar, istället nämns asaguden Oden på den. Men det kanske mest intressanta med stenen är till vem den är tillägnad. Stenen reses till minne av en kvinna, något som var mycket ovanligt.

Stenen som tillägnas Odendisa anses vara en av Västmanlands viktigaste, då den är signerad av en berömd runmästaren vid namn Balle. Runstenen står inte på sin ursprungliga plats utan är flyttad till hembygdsgården.

5. Landforsens hytta

Hyttan är synlig från väg 256 mellan Västerfärnebo och Norberg strax innan Hästbäck. Här blev malmen till tackjärn. Hyttan är en såkallad multimmerhytta, namnet kommer från det sätt man byggde hyttan på, då isoleringen bestod av mull och sand, det är en äldre variant av masugn.

Byggnadsåret för den än idag ståliga hyttan var under den senare delen av 1700- talet, men även innan den hyttan byggdes så användes området runt Landforsen för järnframställning.

Någon gång på 1840 talet blåstes hyttan som vi ser idag vid Landforsen ut för sista gången, men järnframställningen på platsen pågick ett par årtionden till.

6. Hälleskogsbrännans naturreservat

I Hälleskogsbrännans naturreservat, en bit från besöksplatsen Grävlingsberget, finns resterna av en kolbotten och en kolarkoja. Här har man framställt träkol, som är en för järnframställningen mycket viktig ingrediens. En stor andel av skogen användes till detta under Bergslagens glansdagar.

Vid tillverkningen av kolet får milan inte brinna utan bara sakta kola träet. Det innebär att den måste ständigt vaktas av någon och därför fanns det ofta en bostad vid kolmilan, en kolarkoja, för övernattnig.

I naturreservatet finns det även mycket annat att se och lära om naturens utveckling efter den stora skogsbranden 2014.

